
МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ, ПІДПРИЄМНИЦТВО

УДК 65.013.8(4Укр)+67.401.11(4Укр)

*Огданський К.М.,
к.е.н., доцент, декан факультету менеджменту,
Дніпропетровський регіональний
інститут державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України*

СУСПІЛЬНА ДИНАМІКА: ТЕОРІЯ, РЕАЛЬНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ КЕРОВАНИХ ЗМІН

Постановка проблеми. Економічні і соціальні перетворення, які були розпочаті в кінці 90-х років ХХ ст. на національних теренах й пов'язувалися з поверненням країни до загальних процесів світового розвитку щодо переосмислення місця людини в цивілізаційному процесі, не тільки не завершилися, але й набирають обертів у сучасний період. Через це соціальні цінності за всіма канонами соціально орієнтованого розвитку мали б поступово перебирати на себе регулятивну функцію щодо визначення напрямів і результативності суспільної діяльності. Між тим, стан із наближенням у національному соціумі до стандартів цивілізаційного життя, досягнутих у розвинених країнах світової спільноти, засвідчує наявність суттєвих проявів абстрагування від домінантності соціального в системі трансформаційних перетворень. Отже, питання реалізації державою свого соціального призначення є все ще далеке від прийняттого його розв'язання. Вирішити чи то усунути до оптимально можливих меж ці деструктиви видається перспективним на засадах формування нового типу управління, яке б виключило з характеристик суспільного розвитку ознаки рецесійного характеру або звело їх негативні наслідки до мінімуму. Якщо в минулі роки добробутні аспекти життєустрою вирішувалися формально нібито в широкому контексті, а насправді для вузького кола індивідів та незначних за кількістю спільнот, то сьогодні як ніколи раніше стоїть проблема реального їх розширення на більш широке коло населення.

У свою чергу подібна переорієнтація вимагає докорінних змін у сприйнятті й реалізації вектора та джерел суспільного розвитку й методів їх пізнання як в найближчій, так і віддаленій перспективі. У минуле має відійти система управління, зорієнтована на сталі й практично незмінні об'єкти. Більш того, сучасне управління потребує зорієнтованості на сприйняття оточуючої дійсності в комплексно-динамічному контексті. Не випадково концепт такого специфічно керованого суспільного руху узагальнено під терміном «сталий розвиток» й наповнено такими складовими, як соціальна, екологічна й економічна з вимогою їх збалансованої динаміки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У відповідь на цю потребу соціуму фахівці різного наукового напрямку продукують безліч теорій щодо узагальнення економічних, екологічних та соціальних явищ і об'єктів та побудови на їх основі моделей відтворення реальності й прогнозування майбутнього за ними. Але масштаби досліджень у такому напрямку в цілому ще досить незначні і не охоплюють комплексно всі складові суспільної динаміки. Так, В. Г. Воронкова у своєму дослідженні сконцентрувала увагу на теоретичних аспектах досягнення ефективності управління соціально-економічними процесами [1]. Е. В. Щепанський виділив і навів характеристики форм і методів управління соціально-економічним розвитком [2]. О. А. Краттом і І. О. Кірносом репрезентовано існуючий інструментарій та підходи до вимірювання соціально-економічного стану країни [3]. О. М. Тур розробив теоретико-методологічні підходи до формування і реалізації стратегії еколого-орієнтованого розвитку національної економіки [4]. Але якщо згадані автори не досліджували всі складові сталого поступу, то М. П. Душна та І. П. Соловій для вимірювання сталості чи то збалансованості розвитку задіяли економічний, екологічний та соціальний підходи [5]. Також необхідно згадати праці В. П. Валенкевича, О. О. Павленко, Ю. Т. Алібекова [6] та А. О. Корнуса, які прагнули надати систему критеріїв і інструментарій оцінки соціо-еколого-економічного розвитку для рівня адміністративно-територіальної одиниці [7].

Можливо, наша оцінка останніх досліджень і публікацій дещо несподівана, але більшість учених презентують роздуми щодо можливого впливу їх суто теоретичних новацій на поведінку суб'єктів економіки. Виключення становлять спроби А. О. Корнуса, В. П. Валенкевича, О. О. Павленко й

Ю. Т. Алібекова щодо виходу на модель оцінки міри збалансування соціо-еколого-економічного розвитку певної території [6; 7]. До того ж за результатами узагальнення нової реальності виокремлюється позиція, за якою її сучасне пояснення унеможливується на основі понятійного й інструментального апарату, сформованого виключно під категорію «розвиток». Проте суть справи полягає не в констатації кількості наукових розробок і тих питань, які потребують доопрацювання, а загалом у площині методологічного забезпечення системи управління реальним інструментарієм впливу на суспільні зміни. Саме відсутність розробок такого характеру віднаходить пояснення в непрофесійному вирішенні поточних нагальних питань цивілізаційного поступу, які ускладнюють і без того складні життєві проблеми, доповнюючи об'єктивні труднощі суб'єктивними й створюючи тим самим явища локальної та системної некерованості.

Є всі підстави вважати, що методологічний базис суспільної динаміки до останнього часу не сформовано. Аргументами до подібного висновку виступають факти того, що за наявності гносеологічних основ і нагромадженого емпіричного матеріалу їх не об'єднано у розгорнуту цілісність для визначення, перш за все, консенсусних понять суспільної динаміки. Крім того, можна стверджувати про відсутність інформаційного наповнення та ефективного інструментарію оцінки рівня суспільної динаміки й можливостей оперативного використання її результатів в управлінській процесі. Сучасна система оцінки суспільного поступу має базуватися не на локальних показниках, а на інтегральних, які не дозволяють отримати комплексне уявлення про міру просування в цивілізаційному напрямку, тобто зрозуміти те, що реально стається, а не декларується в програмних документах. Зараз дедалі очевиднішою стає неадекватність сучасним реаліям подібної обмеженості. Більш того, поступово прийшло порозуміння того, що обмеженість рамками цієї парадигми вже не задовольняє потреби управлінської практики.

Відомий учений І. Прангишвілі зазначив, що життєвий рівень народу, його добробут на 60–70 % залежать від ефективності управління, а не від наявних природних ресурсів. Більш того, 2/3 добробутних позицій населення залежать від системного підходу до управління [8, с. 78].

Для використання повною мірою потенціалу управління потрібне об'єктивне інформаційно-аналітичне навантаження управлінських рішень та оцінки управлінських результатів у забезпеченні керованої соціо-еколого-економічної динаміки. Інструментарій діагностики управлінських результатів повинен виходити з факту перебування соціально-економічної системи переважно в нерівноважному стані і необхідності постійного виявлення осциляторів, провокуючих її незбалансованість. Системне утворення, яким є суспільна динаміка, має свій початок і кінець, розвивається в межах певного простору й часу. Зазвичай саме цей визначальний методологічний аспект в удосконаленні системи прийняття управлінських рішень залишається поза увагою досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є спроба визначення поняттєво-категоріального апарату суспільної динаміки, а також наукового обґрунтування методології «оцінювання» суспільного поступу загалом і його складових зокрема як механізму управління соціо-еколого-економічними змінами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «суспільна динаміка», перш за все, є складним словосполученням, яке утримує два різнотлумачних слова, а саме «суспільна» і «динаміка». Якщо перше не потребує пояснень, то друге вимагає уточнення. За аксіоматичними підходами термін «динаміка» означає «...стан руху, розвиток, зміну чого-небудь» [9, с. 296]. Якщо звернутися до значеннєвих нюансів, наповнюваних формулу слів, то «...рух є процесом..., в результаті якого відбувається зміна... предмета, явища; переходом від одного ...стану до іншого» [10, с. 222].

Уже з цих канонічних констатацій випливає, що категорія «динаміка» в силу тісного зв'язку з переходами від одного стану до іншого та переміщенням від однієї координатної точки простору до іншої володіє якістю закономірної спрямованості. Природно, що зміни станів як результат руху викликають певні зрушення, а то і злами в упорядкованості об'єкта динаміки тобто переструктуровують останній. До того ж, оскільки розгляд категорії «динаміка» здійснюється стосовно людського суспільства, то сам рух пов'язується зі зміною активності в цілях задоволення зростаючих потреб населення і реальними досягненнями у цьому напрямку.

Якщо не відкидати взагалі принципи, складені в ході еволюції всього комплексу наук, то будь-який «...загальний процес...можна розподілити на ряд виокремлюваних...» [11, с. 270]. Керуючись цією методологічною вказівкою, спектр концептуальних поглядів на сутність поняття «динаміка» можна кваліфікувати як спрямований у просторі і часі процес, описуваний не показниками загальних змін навколишнього середовища та соціальних і економічних здобутків, далеких від прагматики життя пересічного громадянина, а масою їх кількісних і якісних характеристик, прив'язаних до насущних реалій країни й людини. Спектр цих характеристик оконтурюється такими поняттями як «зростання» і «розвиток». При цьому вони є взаємообумовленими і взаємозалежними і, що головне, таким чином, який не дозволяє надати перевагу одному з них на відповідних часових відтинках суспільної еволюції. Йдеться про існування причинності як складної взаємодії різновекторних та різноякісних процесів, наявності прямих і зворотних та позитивних й негативних зв'язків, комбінування у блоках дій разом з необхідними і випадковими комбінаціями. З урахуванням поданої світоглядної конструкції, і, оконтурених її деструкцій, наукові обґрунтування процесів суспільної динаміки можуть претендувати

на системну цілісність лише з усвідомленням факту протікання динамічних процесів в координатах характеристик «зростання» і «розвитку». Потрібно усвідомити методологічну значимість наведених констатацій, які відповідають логіці цивілізаційного прогресу в частині системного розкриття потенціалу забезпечення динамічного поступу.

Для формування управлінських рішень і забезпечення ефективних управлінських впливів необхідні не просто дані щодо суспільної динаміки в різнобічному спектрі напрямків і питань, а лише та частина інформації або така інформація, котра виділена із її загального масиву за певними критеріями придатності та змістового насичення і наступної вибудови за нею їх складного інформаційного навантаження. Проте, попередньо проведений аналіз підтвердив, що це не проста справа. Економіка представляє собою велику і складну систему, програма соціально-ринкового функціонування якої, як інформаційна модель, в реальному вимірі є містким і складним інформаційним утворенням. Ми маємо на увазі систему показників, яка репрезентується у звітності і тим більше використовується у поточній діяльності суб'єктів економіки. За підрахунками деяких фахівців, у формах державної статистичної звітності в Україні утримується майже 106645 економічних і стільки ж соціальних показників [12, с. 20]. Можна передбачити використання в аналітичній діяльності не меншої кількості й екологічних показників. Для оперативного аналізу соціально-економічного розвитку територіальної спільноти огляд показників, кількість яких нараховує вже понад 100, є методично неприйнятним. Вони повинні бути звуженими до розумних меж. За ствердженнями фахівців, для оцінки ефективності системи управління та визначення реального приросту суспільних здобутків достатньо охопити інструментальними засобами не більше 7–11 критеріїв [13, с. 280].

Безумовно, мова не йде по суті механічний процес відбору показників, а про запровадження їх інформаційної оптимізації. Із відомих способів здійснення такої операції найбільш прийнятним в умовах об'єктивно існуючої асиметрії в сприйнятті факторів впливу на суспільну динаміку вважається відбір через зіткнення думок фахівців та результатів впровадження прийнятих управлінських рішень з піднятої проблеми. Для отримання знань щодо чинників суспільного поступу, в розрізі формуючих його напрямків, ми виокремили для обстеження кілька регіонів, а саме Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Черкаську і Кіровоградську області, які відповідали різноманіттю їх спеціалізації й сучасних станів і дозволяли реалізувати концепцію інформаційного упередження. Вибір експертів з прив'язкою до цих регіонів різної спеціалізації, виробничого потенціалу й соціального облаштування не був для нас обтяжливою справою, оскільки представники самих різних рівнів державного управління та місцевого самоврядування з них є слухачами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. До того ж, термін їх навчання у 1,5 роки на денному відділенні та 2,5 роки на заочному, вечірньому та заочно-дистанційному відділеннях дозволяв провести їх якісний відбір і щорічно уточнювати чи то корегувати отримані від них дані. Завдання експертів полягало, перш за все, у формуванні консенсусного набору з 8 чинників (ознак, характеристик, показників), які б у повній мірі відтворювали їх домінуючий вплив на параметри «зростання» і «розвитку» в економічному, соціальному і екологічному напрямках. Виокремлені й узагальнені нами чинникові набори репрезентовано у табл. 1.

Таблиця 1

Набори чинників, які впливають на суспільну динаміку

Зорієнтованість впливу чинників					
1	2	3	4	5	6
I. Економічна динаміка					
Економічне зростання			Економічний розвиток		
№ з/п	Найменування і зміст впливу чинника	Позначення	№ з/п	Найменування і зміст впливу чинника	Позначення
1.	Темп зростання валового внутрішнього продукту (ВВП), % до попереднього року	S ₁	1.	Продуктивність праці найманого працівника в національній економіці, грн. на особу	g ₁
2.	Питома вага ВВП у випуску товарів і послуг	S ₂	2.	Фондовіддача в національній економіці	g ₂
3.	Питома вага валового нагромадження у ВВП	S ₃	3.	Матеріаловіддача в національній економіці	g ₃
4.	Питома вага валового нагромадження основного капіталу	S ₄	4.	Електромісткість ВВП, кВт.год/грн	g ₄
5.	Відношення обсягів інвестицій в основний капітал до ВВП, %	S ₅	5.	Внесок обробної промисловості у формування продуктивності праці найманого працівника промисловості	g ₅
6.	Питома вага валової доданої вартості промисловості	S ₆	6.	Внесок обробної промисловості у формування показника фондовіддачі промисловості	g ₆

продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
7.	Відношення обсягу інвестицій до вартості основних засобів	s ₇	7.	Внесок обробної промисловості у формування матеріаловіддачі промисловості	g ₇
8.	Питома вага галузей інноваційного забезпечення розвитку, %	s ₈	8.	Співвідношення рівня продуктивності праці промисловості з середньою по національній економіці	g ₈
II. Соціальна динаміка					
Соціальне зростання			Соціальне зростання		
1.	Охоплення дітей дошкільними закладами	z ₁	1.	Питома вага витрат на харчування у витратах сімей, %	j ₁
2.	Кількість учнів на одного вчителя	z ₂	2.	Співвідношення між соціальними допомогами й іншими одержаними поточними трансфертами та заробітною платою	j ₂
3.	Питома вага видатків на освіту зведеного бюджету у ВВП	z ₃	3.	Співвідношення між ціною робочої сили і середньою місячною заробітною платою (СМЗ)	j ₃
4.	Кількість студентів на 10000 осіб населення	z ₄	4.	Співвідношення між середньомісячною пенсією і СМЗ	j ₄
5.	Кількість населення на вищий навчальний заклад	z ₅	5.	Середньодушкове споживання продуктів харчування	j ₅
6.	Вартість основних засобів системи охорони здоров'я на особу медичного персоналу, грн	z ₆	6.	Житловий фонд з розрахунку на жителя, кв. м	j ₆
7.	Видатки зведеного бюджету на охорону здоров'я з розрахунку на особу населення	z ₇	7.	Питома вага оплати праці в доходах населення	j ₇
8.	Співвідношення між середнім медичним персоналом і лікарями	z ₈	8.	Питома вага продукції тваринного походження у структурі харчування	j ₈
III. Екологічна динаміка					
Екологічне зростання			Екологічний розвиток		
1.	Викиди забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел, тис т	d ₁	1.	Викинуто в атмосферне повітря у середньому забруднюючих речовин одним промисловим підприємством, т	b ₁
2.	Викиди забруднюючих речовин у повітря від пересувних джерел, тис т	d ₂	2.	Сумарні викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря з розрахунку на особу населення, т/особу	b ₂
3.	Частка діоксиду сірки у викидах забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел, %	d ₃	3.	Загальний обсяг викидів діоксиду вуглецю з розрахунку на особу населення, кг/особу	b ₃
4.	Утворено відходів, тис. т	d ₄	4.	Утворення відходів відносно чисельності населення, кг/особу	b ₄
5.	Обсяг вилучених водних ресурсів з природних водних об'єктів, млн м ³	d ₅	5.	Наявність відходів у розрахунку на 1 км ² території, т	b ₅
6.	Скинуто зворотних вод, млн м ³	d ₆	6.	Наявність відходів у розрахунку на 1000 грн ВВП, кг	b ₆
7.	Питома вага використаної води у водозаборі, %	d ₇	7.	Використано води на особу населення, м ³ на добу	b ₇
8.	Використання потужностей за нормативним очищенням, %	d ₈	8.	Водоемність ВВП, м ³ / 1000 грн	b ₈

Джерело : сформовано за результатами опитувань державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування різної категорії та рангу у 2011-2014 рр.

Найбільш суттєвою частиною розв'язання задачі оцінки суспільної динаміки в аспекті зростання й розвитку за економічним, соціальним і екологічним напрямками й загалом є встановлення змісту та моделювання інтегрального показника цього процесу. На наш погляд, під ним слід розуміти кількісно-якісну характеристику, за допомогою якої визначається міра нарощування виробничого та соціалізаційного потенціалу і їх використання для задоволення потреб суб'єктів економіки. За наявності такого показника всі управлінські потуги щодо забезпечення змін у суспільному поступі дійсно спрямовувалися б за ним на отримання результату, який би відтворював кількісні та якісні соціо-еколого-економічні здобутки. Система управління із запровадженням такої методологічної бази отримала б здатності до безперервного виявлення позитивних і негативних зрушень в різноманітних сферах економіки через зіставлення з відповідними показниками, прийнятими в якості проміжних віх чи то прикінцевих еталонів. На наш погляд, встановлення часових віх та еталонів щодо досягнення

того чи іншого суспільного результату є відтворенням пошуку закономірностей, в яких проявляється безперервність і багатомірність суспільної динаміки.

Є всі підстави при виборі таких еталонів орієнтуватися на європейські досягнення в силу прагнень країни до позитивних змін саме за таким вектором. Але при цьому треба віддавати звіт тому, що ці здобутки не виступають унікальним носієм загальноцивілізаційних цінностей. Тому в міру можливостей є сенс залучати інформацію і по іншим розвиненим країнам, а в деяких випадках скористатися вітчизняними нормативними документами та світових інституцій.

В акцентуації уваги на еталонах чинників, обраних для опису процесів зростання і розвитку соціо-еколого-економічних змін, є досить принциповий методологічний аспект. Саме використання інституту еталонів в аналітичні процеси дозволяє зводити в єдине ціле різномірні показники зростання і розвитку таким досить поширеним засобом, як стандартизація, сутність якої зводиться до визначення безрозмірних індикаторів за формулами:

$$x_{Cp}^i = \frac{x_{ip}(t)}{x_{Ep}(t)}, \quad y_{Cp}^i = \frac{y_{ip}(t)}{y_{Ep}(t)}; \quad (1)$$

де $x_{ip}(t)$, $y_{ip}(t)$ – фактичне значення i -го показника відповідного процесу p -го напрямку в t -й період часу;

$x_{Ep}(t)$, $y_{Ep}(t)$ – еталонне (максимально можливе, оптимальне, нормативне) значення i -го показника відповідного процесу й напрямку на конкретний t -й період часу.

Діапазон зміни безрозмірних стандартизованих показників x_{cp}^i , y_{cp}^i коливається в межах:

$$0 \leq x_{cp}^i (y_{cp}^i) \leq 1 \quad (2)$$

У разі прийняття за еталон показника, який в національній економіці мінімізується, він безпосередньо зіставляється з фактичним його значенням. Якщо прагнення до досягнення еталона вимагає позитивної динаміки фактичного показника, то останній зіставляється з ним. Розраховані за формулою (1) стандартизовані показники за процесами зростання і розвитку та економічним, соціальним і екологічним напрямками згруповані у табл. 2.

Таблиця 2

Стандартизовані показники і еталони, відтворюючі процеси та напрями економічної динаміки у 2001 – 2012 рр.

Позначення	Рік												Еталон
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
I. Економічна динаміка													
I.I. Економічне зростання													
s ₁	0,95	0,99	0,95	0,93	0,99	0,97	0,964	0,984	0,82	0,99	0,99	0,96	104,0
s ₂	0,56	0,57	0,56	0,55	0,56	0,58	0,589	0,576	0,58	0,57	0,56	0,59	75,0
s ₃	0,87	0,81	0,88	0,85	0,90	0,99	0,887	0,896	0,68	0,74	0,83	0,79	25,0
s ₄	0,79	0,77	0,82	0,90	0,88	0,99	0,909	0,947	0,74	0,77	0,74	0,80	25,0
s ₅	0,64	0,66	0,76	0,88	0,84	0,92	0,954	0,984	0,66	0,56	0,66	0,69	25,0
s ₆	0,81	0,79	0,80	0,87	0,79	0,73	0,712	0,743	0,74	0,80	0,85	0,83	20,0
s ₇	0,24	0,19	0,33	0,44	0,49	0,53	0,613	0,72	0,26	0,15	0,23	0,21	15,0
s ₈	0,41	0,43	0,49	0,55	0,58	0,61	0,705	0,783	0,56	0,57	0,62	0,59	35 – 40
I.II. Економічний розвиток													
g ₁	0,18	0,20	0,22	0,25	0,26	0,28	0,304	0,311	0,28	0,31	0,33	0,33	346991,1
g ₂	0,33	0,35	0,37	0,40	0,39	0,40	0,408	0,396	0,33	0,33	0,33	0,31	0,490
g ₃	0,32	0,32	0,33	0,34	0,35	0,36	0,370	0,361	0,33	0,34	0,34	0,34	4,0
g ₄	0,07	0,06	0,06	0,05	0,05	0,05	0,048	0,046	0,05	0,05	0,06	0,06	0,030
g ₅	0,17	0,19	0,21	0,26	0,32	0,36	0,444	0,519	0,59	0,62	0,63	0,69	70,0
g ₆	0,95	0,93	0,91	0,93	0,99	0,82	0,673	0,406	0,30	0,17	0,16	0,19	70,0
g ₇	0,92	0,93	0,97	0,97	0,97	0,96	0,966	0,949	0,95	0,87	0,79	0,83	70,0
g ₈	0,73	0,78	0,73	0,69	0,75	0,78	0,787	0,780	0,73	0,75	0,73	0,74	1,50

продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
II. Соціальна динаміка													
III.I. Соціальне зростання													
z ₁	0,54	0,66	0,68	0,69	0,70	0,73	0,74	0,74	0,73	0,73	0,76	0,81	72,5
z ₂	0,64	0,69	0,61	0,58	0,55	0,53	0,51	0,49	0,48	0,46	0,47	0,46	18,0
z ₃	0,51	0,54	0,57	0,53	0,61	0,62	0,62	0,64	0,73	0,74	0,66	0,72	10,0
z ₄	0,63	0,67	0,70	0,73	0,75	0,77	0,76	0,76	0,74	0,73	0,68	0,65	411,0
z ₅	0,66	0,64	0,63	0,65	0,66	0,67	0,68	0,70	0,71	0,71	0,72	0,74	75000
z ₆	0,34	0,35	0,36	0,37	0,39	0,40	0,42	0,45	0,46	0,48	0,48	0,50	189462
z ₇	0,23	0,25	0,28	0,27	0,27	0,28	0,28	0,27	0,31	0,31	0,29	0,32	13,0
z ₈	0,59	0,59	0,59	0,58	0,55	0,55	0,55	0,52	0,52	0,52	0,51	0,51	4,0
III.II. Соціальний розвиток													
j ₁	0,24	0,24	0,25	0,26	0,26	0,28	0,29	0,30	0,29	0,29	0,28	0,29	15,0
j ₂	0,59	0,59	0,61	0,56	0,53	0,56	0,61	0,57	0,50	0,53	0,56	0,56	0,50
j ₃	0,43	0,46	0,46	0,47	0,46	0,47	0,46	0,45	0,44	0,42	0,39	0,40	1,1
j ₄	0,60	0,55	0,60	0,83	0,77	0,71	0,88	0,80	0,83	0,78	0,74	0,75	0,65
j ₅	0,74	0,78	0,78	0,79	0,80	0,81	0,80	0,81	0,81	0,81	0,84	0,86	968,3
j ₆	0,52	0,53	0,54	0,54	0,55	0,55	0,56	0,57	0,57	0,58	0,59	0,59	40,0
j ₇	0,63	0,66	0,69	0,69	0,71	0,74	0,78	0,76	0,74	0,74	0,64	0,65	65,0
j ₈	0,24	0,26	0,25	0,26	0,25	0,26	0,27	0,28	0,27	0,28	0,26	0,27	55,0
III. Екологічна динаміка													
III.I. Екологічне зростання													
d ₁	0,53	0,53	0,53	0,52	0,49	0,45	0,45	0,48	0,55	0,52	0,50	0,50	2149,0
d ₂	0,62	0,61	0,59	0,57	0,58	0,56	0,48	0,46	0,49	0,49	0,50	0,50	1236,7
d ₃	0,27	0,26	0,26	0,28	0,26	0,24	0,24	0,23	0,21	0,22	0,21	0,20	6,6
d ₄	0,27	0,40	0,28	0,28	0,28	0,29	0,26	0,30	0,56	0,41	0,48	0,50	686,7
d ₅	0,60	0,64	0,70	0,71	0,70	0,69	0,64	0,67	0,73	0,71	0,72	0,72	10546,2
d ₆	0,72	0,68	0,65	0,62	0,61	0,60	0,61	0,59	0,53	0,56	0,55	0,55	14692,7
d ₇	0,77	0,79	0,82	0,75	0,75	0,74	0,75	0,73	0,73	0,73	0,76	0,80	89,6
d ₈	0,35	0,35	0,32	0,24	0,21	0,20	0,20	0,23	0,28	0,30	0,29	0,30	80,3
III.II. Екологічний розвиток													
b ₁	1,00	1,01	0,98	0,71	0,65	0,60	0,60	0,63	0,70	0,60	0,53	0,51	264,3
b ₂	0,60	0,59	0,57	0,56	0,53	0,50	0,47	0,48	0,53	0,51	0,50	0,50	74,8
b ₃	0,37	0,36	0,35	0,35	0,33	0,31	0,32	0,36	0,34	0,34	0,35	0,20	22,1
b ₄	0,29	0,42	0,29	0,29	0,29	0,30	0,27	0,30	0,56	0,41	0,48	0,50	15,0
b ₅	0,34	0,41	0,25	0,27	0,36	0,38	0,38	0,37	0,37	0,48	0,51	0,54	12,8
b ₆	0,25	0,32	0,21	0,26	0,35	0,40	0,43	0,43	0,38	0,50	0,55	0,60	0,6
b ₇	0,57	0,60	0,63	0,67	0,70	0,73	0,76	0,79	0,85	0,86	0,88	0,89	100,0
b ₈	0,18	0,20	0,24	0,28	0,29	0,31	0,31	0,33	0,33	0,32	0,33	0,33	1,3

Джерело : складено і розраховано автором за даними [14]

Методи згортки стандартизованих індикаторів в один комплексний за тим чи іншим процесом напрямку досить різноманітні. Проте для оцінки процесів зростання ($I_{C(3)}$) або розвитку ($I_{C(r)}$) економічної, соціальної та екологічної динаміки з рівнозначною кількістю, оконтурених їх показників, ми вважаємо найбільш прийнятним варіант визначення середнього арифметичного значення за множиною локальних, а саме:

$$I_{C(3r)} = \frac{\sum_{i=1}^n x(y)_{C(3r)}^i}{n}, \quad p = 3; \quad n = 8, \quad (3)$$

де n – кількість локальних i -х стандартизованих показників в p -му напрямку забезпечення суспільної динаміки.

$$0 \leq I_{C(sr)} \leq 1 \quad (4)$$

Комплексний показник відповідного p -го напрямку забезпечення суспільної динаміки визначається за формулою:

$$I_p = \sqrt{(I_{Cp(s)})^2 + (I_{Cp(r)})^2} \quad (5)$$

Оскільки соціальна-економічна система має бути збалансованою або прагнути до такого стану, то вісі «ординат» та «абсцис» мають утворювати щодо процесів «зростання» і «розвитку» квадрат в силу рівновеликого діапазону змін відтворюваних по ним стандартизованих значень показників від 0 до 1. Діагональ цього квадрату є не чим іншим як комплексним показником соціально-економічної, соціально-екологічної і еколого-економічної динаміки, який змінюється в діапазоні від 0 до 1, 414 ($\sqrt{1^2 + 1^2} = \sqrt{2}$).

$$0 \leq I_p \leq 1,414 \quad (6)$$

Інтегральний показник суспільної динаміки визначається за формулою:

$$I_{снд} = \sqrt{\sqrt{[(I_{C(ед)})^2 + (I_{C(ед)})^2]^2} + (I_{C(екд)})^2} = \\ = \sqrt{\sqrt{[(1,414)^2 + (1,414)^2]^2} + (1,414)^2} = 2,448 \quad (7)$$

$$0 \leq I_{снд} \leq 2,448 \quad (8)$$

Результати визначення узагальнених показників зростання й розвитку за економічним, соціальним і екологічним напрямками та комплексних характеристик локальних динамік і інтегрального показника суспільної динаміки та їх змін в період з 2001 по 2012 рр. репрезентовано у табл. 3.

Таблиця 3

Узагальнені показники зростання й розвитку за напрямками та комплексних характеристик локальних динамік і інтегрального показника суспільної динаміки у 2001 – 2012 рр.

Позначення	Рік											
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
I. Економічна динаміка												
I _s	0,66	0,65	0,70	0,75	0,75	0,79	0,79	0,83	0,63	0,64	0,69	0,68
I _g	0,46	0,47	0,48	0,49	0,51	0,50	0,50	0,47	0,44	0,43	0,42	0,44
I _{с(ед)}	0,80	0,80	0,85	0,90	0,91	0,93	0,94	0,95	0,77	0,77	0,81	0,81
II. Соціальна динаміка												
I _z	0,52	0,54	0,55	0,55	0,56	0,57	0,57	0,57	0,58	0,59	0,57	0,59
I _j	0,50	0,51	0,52	0,55	0,54	0,55	0,58	0,57	0,56	0,55	0,54	0,55
I _{с(сд)}	0,72	0,743	0,76	0,78	0,78	0,79	0,81	0,806	0,81	0,81	0,78	0,80
III. Екологічна динаміка												
I _d	0,52	0,53	0,52	0,50	0,50	0,47	0,45	0,46	0,51	0,49	0,50	0,51
I _f	0,45	0,49	0,44	0,42	0,44	0,44	0,44	0,46	0,51	0,50	0,52	0,51
I _{с(екд)}	0,69	0,72	0,68	0,65	0,66	0,64	0,63	0,65	0,72	0,70	0,72	0,72
IV. Суспільна динаміка												
I _{снд}	1,28	1,27	1,27	1,27	1,28	1,28	1,28	1,29	1,28	1,27	1,34	1,35

Джерело : складено і розраховано автором за даними табл. 2.

Для виявлення деструктивних ніш в процесах зростання і розвитку відповідного напрямку важливу роль відіграють не самі стандартизовані показники, а їх відмінність від граничної межі діапазону змін (2) тобто встановлення величин недосягнення останньої, що й спричиняє гальмівні тенденції. Аналогічним чином встановлюється і рівні управлінських досягнень узагальнюючих показників зростання чи то розвитку за граничним індикатором (4). Щодо комплексних та інтегрального

показників, то сила управлінського впливу на їх зміни визначається мірою наближення до граничних меж (6) і (8).

Але цього для започаткування дієвої системи управління суспільною динамікою недостатньо. Зміст управлінської діяльності не може обмежуватися лише фіксацією станів за певний відрізок часу. Необхідно не стільки оцінювати миттєві стани щодо зростання і розвитку в межах економічної, соціальної та екологічної динаміки, скільки продукувати управлінські рішення, здатні на ефективні впливи на них. Ці рішення мають бути не тільки сприйняті об'єктами управління, а й викликати в них змодельовані в рішеннях зміни. Тому наша позиція щодо поліпшення управлінської діяльності полягає не тільки в обґрунтуванні звуження інформаційного поля статистичної звітності й отриманні на його основі локальних індикаторів, а й в насиченні системи координат формування стану і змін національної економіки шкалою ідентифікації істини.

На наш погляд, якісну інтерпретацію кількісних значень як блокових стандартизованих узагальнюючих індикаторів зростання й розвитку в межах економічної, соціальної та екологічної динаміки, так і їх комплексних показників та інтегративного індикатора в цілому можна здійснювати, поділивши квадрант на рівномірні зони. Ми вважали достатнім у висхідному стані для запровадження механізму забезпечення керованих змін суспільного поступу поділ її поля на чотири зони. З цим конструктивним заходом, в принципі, були створені основи шкали експрес-діагностики суспільної динаміки.

Є всі підстави трактувати знаходження стандартизованих індикаторів зростання та розвитку та їх узагальнюючого індикатора у діапазоні від 0 до 0,25 як некеровані зміни; у зоні від 0,251 до 0,500 як фрагментарне втручання в процеси змін напрямків суспільної динаміки; у зоні від 0,501 до 0,750 як безсистемне забезпечення управлінських впливів на окремі характеристики; у зоні від 0,751 до 1,000 як інтегративне забезпечення зміни характеристик напрямків суспільної динаміки.

Відповідно до цих шкал і змісту інтерпретації змін комплексних індикаторів у полі діагностики їх керованості може проходити за такими діапазонами: некеровані зміни [$0 \leq I_p \leq 0,354$; $0 \leq I_{\text{спд}} \leq 0,612$], фрагментарне втручання в процеси змін напрямків суспільної динаміки [$0,355 \leq I_p \leq 0,709$; $0,613 \leq I_{\text{спд}} \leq 1,225$], безсистемне забезпечення управлінських впливів [$0,710 \leq I_p \leq 1,064$; $1,226 \leq I_{\text{спд}} \leq 1,838$], інтегративне забезпечення зміни характеристик напрямків суспільної динаміки [$1,065 \leq I_p \leq 1,42$; $1,839 \leq I_{\text{спд}} \leq 2,448$].

Навіть дивлячись побіжно на шкалу значень узагальнюючих показників, питання забезпечення розвитку за всіма напрямками суспільного поступу знаходяться в зоні фрагментарного втручання в процеси їх змін. Щодо комплексних та інтегрального індикаторів напрямків і суспільного поступу загалом, то вони знаходяться в нижній частині зони безсистемного забезпечення управлінських впливів на суспільну динаміку. Маємо визнати, що не тільки вимірювання, але й ідентифікація (експлікація) змін, надзвичайно складне та неоднозначне завдання. Справа в тому, що за класичними підходами кількісні зміни переходять у якісні, що не дозволяє бути однозначним при виокремленні показників, а орієнтуватися на поліваріантність.

Запропонований інструментарій виміру, на наш погляд, може стимулювати унормування цього процесу і надання йому чітко зорієнтованої динаміки. Більш того, здійснена оцінка рівня суспільної динаміки і його ранжирування за абсолютними значеннями спроможна спонукати відповідних суб'єктів економіки поокремо і сукупно переглянути ситуацію і здійснити заходи принципово іншого характеру та змісту. Обґрунтовані науково-методичні підходи щодо виміру суспільної динаміки і результати її конкретних вимірювань по окремих суб'єктах економіки при різних варіантах їх поєднання в соціальних процесах переорієнтовують в спрямованості відносно сфери суспільного втручання порівняно зі складеними стереотипами.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, аналіз та оцінка стану й перспектив суспільної динаміки засвідчує про наявність серйозних проблем. Питання інтеграції економічної, соціальної й екологічної складових в єдиний процес суспільного поступу залишається ключовим. Безумовно, викладені результати дослідження не охоплюють всього спектру питань, що окреслюють поле вимірювання суспільної динаміки. У подальшому видається доцільним розвинути науково-методичні аспекти формування зон керованості з врахуванням синергетичного ефекту від сумісного використання економічних, екологічних і соціальних чинників і отримання ефектів. Ми не маємо підстав констатувати, що впровадження в практику аналітико-управлінської діяльності розроблених методологічних основ водночас ліквідує всі негаразди й надасть процесам суспільного просування до цивілізаційних стандартів життя чітко спрямованого характеру. Мова може йти про відкриття ними нових інструментально-організаційних можливостей до прийняття збалансованих управлінських рішень. Їх потенції до забезпечення швидких управлінських дій за індикаторами, що надають сигнали про відкочування зі збалансованої зони поступу до асиметричних і досягнення тим самим стійкості в взаємопереплетінні економічних, екологічних і соціальних результатів сприятимуть підвищенню результативності управління.

З точки зору нової парадигми здійснення моніторингу й оцінки соціально-еколого-економічної динаміки, яка зорієнтовує й враховує нерівноважні та незбалансовані процеси поступу, слід продовжити апробацію її основних положень і реалізувати з тим потенційні здатності поєднання воедино суто аналітичних спроможностей та удосконалення системи управління.

Бібліографічний список

1. Воронкова В.Г. Управління соціально-економічним розвитком та шляхи досягнення стабільності в сучасному соціумі / В.Г. Воронкова // Гуманіт. вісн. ЗДІА. – 2008. – Вип. 32. – С. 20-32.
2. Щепанський Е.В. Форми та методи управління соціально-економічним розвитком: теоретичний аспект / Е.В. Щепанський // Унів. наук. записки. – 2009. – № 3(31). – С. 273-279.
3. Кратт О.А. Інструментарій оцінки соціально-економічного розвитку держави / О.А. Кратт, І.О. Кірнос [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/handle/123456789/17873>.
4. Тур О.М. Формування еколого-економічного механізму стратегії еколого-орієнтованого розвитку національної економіки / О.М. Тур // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 4. – С. 39-43.
5. Душна М.П. Проблеми оцінювання соціо-еколого-економічної збалансованості розвитку / М.П. Душна, І.П. Соловій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://economics-of-nature.net/uploads/arhiv/2010/Dushina.pdf>.
6. Валенкевич В.П. Обґрунтування оцінки соціо-еколого-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці / В.П. Валенкевич, О.О. Павленко, Ю.Т. Алібекова // Механізм регулювання економіки. – 2012. – № 3. – С. 16-25.
7. Корнус А. Історія української географії. Збалансованість еколого-соціально-економічного розвитку північно-східного регіону України [Електронний ресурс] / А. Корнус. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21S.
8. Прангишвили І.В. Системный подход и общесистемные закономерности / И.В. Прангишвили. – М. : СИН-ТЕГ, 2000. – 528 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2001. – 1728 с.
10. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / [уклад. В. Яременко, О. Сліпушко]. – [2-ге вид.]. – К. : Аконтіт, 2001. – Т. 3 – 862 с.
11. Петроченко П.Ф. Економіка труда в промышленности : [учеб. пособие] / П.Ф. Петроченко, И.А. Лесников. – [2-е изд. перераб. и доп.]. – М. : Экономика, 1978. – 264 с.
12. Удотова Л.Ф. Соціальна статистика : [підручник] / Л.Ф. Удотова. – К. : КНЕУ, 2002. – 376 с.
13. Гусаров Ю.В. Управление: динамика неравновесности : [науч. изд.] / Ю.В. Гусаров. – М. : Экономика, 2003. – 382 с.
14. Державна служба статистики України: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.

References

1. Voronkova, V.H. (2008), "Management of socio-economic development and ways to achieve stability in modern society", *Humanit. visn. ZDIA*, issue 32, pp. 20-32.
2. Shchepanskyi, E.V. (2009), "Forms and methods of socio-economic development: theoretical aspect", *Univ. nauk. Zapysky*, no. 3(31), pp. 273-279.
3. Kratt, O.A. and Kirnos, I.O. "Tools for evaluating socio-economic development", available at: <http://ea.dgtu.donetsk.ua:8080/jspui/handle/123456789/17873> (access date April 23, 2015).
4. Tur, O.M. (2011), "Formation of ecological and economic mechanism of ecological-oriented strategy of development of the national economy", *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*, no.4, pp. 39-43.
5. Dushna, M.P. and Solovii, I.P. "Problems evaluating socio-ecological-economic balance of", available at: <http://economics-of-nature.net/uploads/arhiv/2010/Dushina.pdf> (access date April 25, 2015).
6. Valenkevych, V.P., Pavlenko, O.O. and Alibekova, Yu.T. (2012), "Justification evaluation of ecological and socio-economic development of the administrative-territorial unit", *Mekhanizm rehulivannia ekonomiky*, no. 3, pp. 16-25.
7. Kornus, A. (2008), "History of Ukrainian geography. The balance of ecological and socio-economic development of the north-eastern region of Ukraine", available at: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21S (access date May 5, 2015).
8. Prangishvili, I.V. (2000), *Sistemnyy podkhod i obshchesistemnye zakonomernosti* [The systems approach and system-wide patterns], SIN-TEG, Moscow, Russia, 528 p.
9. Busel, V.T. (2001), *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great Dictionary of Modern Ukrainian], Perun, Kyiv, Irpin, Ukraine, 1728 p.
10. Yaremenko, V. and Slipushko, O. (2001), *Novyi tлумachnyi slovnyk ukrainskoi movy : u 3 t.* [New Dictionary of Ukrainian language: in 3 vol.], vol. 3, Akonit, Kyiv, 862 p.
11. Petrochenko, P.F. and Lesnikov, I.A. (1978), *Ekonomika truda v promyshlennosti* [The economy of labor in industry], tutorial, Ekonomika, Moscow, Russia, 264 p.

12. Udotova, L.F. (2002), *Sotsialna statystyka* [Social statistics], textbook, KNEU, Kyiv, Ukraine, 376p.

13. Gusarov, Yu.V. (2003), *Upravlenie: dinamika neravnovesnosti* [Management: non-equilibrium dynamics], Ekonomika, Moscow, Russia, 382 p.

14. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy: statystychna informatsiia* [State Statistics Service of Ukraine: statistical information], available at: www.ukrstat.gov.ua (access date March 31, 2015).

Огданський К.М. СУСПІЛЬНА ДИНАМІКА: ТЕОРІЯ, РЕАЛЬНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ КЕРОВАНИХ ЗМІН

Мета – спроба визначення поняттєво-категоріального апарату суспільної динаміки, а також наукового обґрунтування методології «оцінювання» суспільного поступу загалом і його складових зокрема як механізму управління соціо-еколого-економічними змінами.

Методика дослідження. Теоретичною й методологічною основою дослідження є концептуальні положення теорії динаміки складних систем та теорії державного регулювання соціально-еколого-економічних процесів. Вірогідність і обґрунтованість одержаних результатів забезпечена використанням методів статистичного аналізу явищ і процесів, а також методів математичної статистики, експертних оцінок та імітаційного моделювання. Так, виокремлення чинників впливу на складові суспільної динаміки здійснювалося з використанням експертних оцінок та статистичних методів їх опрацювання. Для визначення комплексних та інтегрального показника задіяно потенціал математичного моделювання з агрегуванням локальних характеристик в узагальненні.

Результати. Обґрунтовано нову парадигму здійснення моніторингу й оцінки суспільної динаміки, яка зорієнтовує й враховує нерівноважні та незбалансовані процеси зростання й розвитку. Розроблено наукові засади моделювання та безпосередньо модель інтегрального індикатора суспільної динаміки, яка синтезує різні за якістю та кількістю соціальні, екологічні й економічні чинники і забезпечує своєрідний коридор ефективного управлінського впливу.

Наукова новизна. Здійснено науково-теоретичне та методологічне обґрунтування базових положень щодо інформаційно-аналітичного забезпечення системи оцінки управлінських рішень на стадії їх формування та управлінських результатів на етапі оцінювання й розробці наукових основ щодо досягнення в управлінській практиці позитивної суспільної динаміки.

Практична значущість Репрезентовані розробки створюють основу для теоретико-методологічного обґрунтування процесів формування та оцінки програм суспільного поступу, а також для запровадження організаційно-економічного механізму управління суспільною динамікою із забезпеченням соціального прогресу. Сформовано концептуально нову інструментально-методологічну базу щодо удосконалення системи управління соціально-еколого-економічними змінами і надання більш значущого відношення до них шляхом проведення постійного моніторингу в країні загалом і її регіонах зокрема.

Ключові слова: суспільна динаміка, концепція, інформаційне забезпечення, основи оцінки, реалії, перспективи.

Ohdanskiy K.M. PUBLIC DYNAMICS: THEORY, REAL STATE, PROSPECTS FOR MANAGED CHANGES

Purpose – to determine the concept-categorical apparatus of public dynamics and to give the scientific substantiation of the methodology of "evaluation" of public progress in general and its components, in particular such as the mechanism of management of socio-ecological-economic changes.

Methodology of research. The theoretical and methodological basis of the research is a conceptual theory of the dynamics of complex systems and theory of the state regulation of the socio-ecological-economic processes. Authenticity and substantiation of the obtained results are provided by using methods of statistical analysis of phenomena and processes, as well as the methods of mathematical statistics, expert evaluations and simulation modeling. Thus, the allocation of the factors influencing the social dynamic components is carried out using expert assessments and statistical methods for their treatment. To define a comprehensive and integral index exploit the potential ically mathematical modeling with the aggregation of local characteristics in generalizing.

Findings. The new paradigm of the monitoring and evaluation of social dynamics, which directs and takes into account the non-equilibrium and unbalanced processes of growth and development. In addition, scientific principles of modeling and a model of the integrated indicator of social dynamics, which synthesizes different by quality and quantity social, ecological and economic factors and provides a corridor of effective managerial influence, are developed.

Originality. The scientific theoretical and methodological substantiation of the basic principles concerning the information analytical support of the system of evaluation of management decisions on the stage of their formation and management results on the stage of evaluation and elaboration of scientific bases as to achievements in the managerial practice of the positive social dynamics are the results of the investigation.

Practical value is that represented developments form the basis for theoretical-methodological substantiation of the processes of formation and evaluation of programs of social progress, as well as for the implementation of the organizational economic mechanism of management of social dynamics to the public progress. Moreover, the practical value of the research is to formulate the conceptually new and methodological framework to improve the management system of socio-ecological-economic changes and provide more meaningful attitude to them by carrying out continuous monitoring in the country in general and its regions in particular.

Key words: public dynamics, concept, information support, base of evaluation, realities, prospects.

Огданский К.Н. ОБЩЕСТВЕННАЯ ДИНАМИКА: ТЕОРИЯ, РЕАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ, ПЕРСПЕКТИВЫ УПРАВЛЯЕМЫХ ИЗМЕНЕНИЙ

Цель – попытка определения понятийно-категориального аппарата общественной динамики, а также научного обоснования методологии оценивания общественного продвижения в общем и его составляющих в отдельности как механизма управления соціо-еколого-економічними змінами.

Методика дослідження. Теоретическою і методологіческою основою дослідження являються концептуальні положення теорії динаміки складних систем і теорії регулювання соціально-еколого-економічних процесів. Вероятність і обґрунтованість отриманих результатів забезпечена використанням методів статистического аналізу явлень і процесів, а також методів математическої статистики, експертних оцінок і імітаційного моделювання. Так, виділення факторів впливу на складові суспільної динаміки здійснювалось з використанням експертних оцінок і статистических методів їх обробки. Для визначення комплексних і інтегрального показателя задіяно потенціал математического моделювання з агрегуванням локальних характеристик в обобщаючі.

Результати. Обґрунтована нова парадигма здійснення моніторингу і оцінки суспільної динаміки, котра орієнтує і враховує нерівновесні і несбалансовані процеси росту і розвитку. Розроблені наукові основи моделювання і безпосередньо модель інтегрального індикатора суспільної динаміки, котра синтезує різні за якістю і кількістю соціальні, економічні і екологічні фактори і забезпечує своєобразний коридор ефективного управлінсеского впливу.

Научна новизна. Здійснено науково-теоретическе і методологіческе обґрунтування базових положень відносно інформаційно-аналітического забезпечення управлінсеских рішень на стадії їх формування і управлінсеских результатів на етапі оцінювання і розробки наукових основ відносно досягнень в управлінсескій практиці позитивної суспільної динаміки.

Практическая значимість. Представлені розробки створюють основу для теоретико-методологіческого обґрунтування процесів формування і оцінки суспільного прогресу, а також для впровадження організаційно-економіческого механізму управління суспільною динамікою з забезпеченням соціального прогресу. Сформовано концептуально нову методологіческу базу відносно удосконалення системи управління соціально-еколого-економіческими змінами і надання більш значимого відношення до них шляхом проведення постійного моніторингу в країні в цілому і її регіонах окремо.

Ключеві слова: суспільна динаміка, концепція, інформаційне наповнення, основи оцінки, реальність, перспективи.

УДК 339.138

**Окрепкий Р.Б.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародного
менеджменту та маркетингу,
Лагоцька Н.З.,
к.е.н., доцент кафедри міжнародного
менеджменту та маркетингу,
Тернопільський національний економічний університет**

СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Вирішення завдань маркетингової товарної політики на будь-якому господарському рівні вимагає стратегічного підходу, тобто будь-які рішення у вказаній галузі повинні прийматись не тільки з врахуванням поточних інтересів, але і з розумінням того, як воно відобразиться на кінцевих цілях підприємства. Досвід останніх років показує, що підприємства, які знаходяться в приблизно однакових важких умовах сформованої ринково-економічної ситуації в Україні, по-різному вирішують свої товарні проблеми: одні проявляють повне невміння і безпорадність, а інші, дотримуючись принципів і методів маркетингу, знаходять перспективні шляхи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливість проблеми зумовила зацікавленість до її дослідження багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених таких, як: Котлер Ф., Ансофф І., Ламбен Ж.-Ж., Ілляшенко С.М., Каїра З.С., Васютинська Ю.О., Багієв Г.Л., Малюк С.О., Могилова А.Ю., Головка А.В., Крикавський Є.В. та низки інших. Однак багато питань, пов'язаних з формуванням ефективної маркетингової товарної політики підприємства, зокрема проблема раціональної організації роботи в рамках наявної номенклатури з врахуванням життєвого циклу товару, а також проблема заміщення товарів, які підлягають зняттю з виробництва та виведенню з ринку, залишаються актуальними та потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою дослідження є обґрунтування стратегічних аспектів формування маркетингової товарної політики підприємства з врахуванням сучасних умов господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. В ринкових умовах підприємство змушене самостійно приймати рішення щодо вибору стратегії і тактики проведення товарної політики. Кожне